

A detailed oil painting of a man with a large, ornate turban and a thick, grey beard. He is wearing a dark, fur-trimmed robe over a yellow garment. The background is a soft, hazy landscape with green and blue tones.

Şehrin Kafızası

YeniGün GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

CİLT: 8 • SAYI: 9

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

1 NİSAN 2026 ÇARŞAMBA

DOĞUMUNUN 500. YIL DÖNÜMÜ DOLAYISIYLA:
ŞAİRLER SULTANI
BÂKÎ'NİN HİKMET CEPHESİ

Doğumunun 500. Yıl Dönümü Dolayısıyla: ŞAİRLER SULTANI BÂKÎ'NİN HİKMET CEPHESİ

**PROF. DR
AHMET
SEVGİ**

2026 yılı, doğumunun 500. yıl dönümü münasebetiyle UNESCO tarafından Bâkî'yi anma yılı ilan edildi. Bu sebeple, biz de makalemizde büyük Türk şairi Bâkî'nin (1526-1600) "hikmet cephesi"ni ele alarak onun rahmetle anılmasına vesile olmak istiyoruz...

13 ve 14. Asırlarda Anadolu'da Türk şiiri daha çok dinî ve didaktik bir özellik arz eder. 15. yüzyılda Şeyhî, Ahmet Paşa ve Necâtî'nin öncülüğünde bu dinî ve didaktik şiir, yerini kaş, göz, bel, aşk, şarap, sakî, dilber, âşık, mâşuk gibi güzellik unsurlarının öne çıktığı hüsnîyat şiirine bırakır ki Bâkî de bu akımın temsilcilerinden biridir. Ancak "Bâkî Dîvanı"nı incelediğimizde onun hikmetâmiz beyitlerine de rastlıyoruz.

Hikmet

"Hak ve hakikate uygun, kısa ve mânâlı söz" demek olan hikmet çerçevesinde ele alabileceğimiz Bâkî'nin bazı beyitleri, sanırım onun hikmet cephesi hakkında bize bir fikir verecektir.

Aşk

Hüsnîyat şiirinde (Divan şiiri) en çok işlenen konuların başında aşk gelir. Gayet tabii Bâkî de şiirlerinde aşkı, daha doğrusu mecazî/beşerî aşkı terennüm etmiştir. Lakin buna rağmen o, "Mecazî/beşerî aşka ilgi duyuyorsan hakikat sırrına vakıf değilsin" demekten çekinmemiştir:

"Hakikat sırrına vâkıf değilsin,
Alâkan var ise aşk-ı mecaza." (Bkz. Bâkî

Dîvânı, Hazırlayan: Dr. Sabahattin Küçük, TDK Yayınları, Ankara 1994, s. 381.)

Zamaneden Şikâyet

Hemen her şair gibi Bâkî de zamaneden şikâyetçidir. Yaşadığı devirde zevk, eğlence cahillere mahsustur. Cahiller fırsat vermez ki bilgili insanlar rahat ve huzur yüzü görsünler:

"Devr-i zamâne cünbişi, nâdânlık üzredir,

"Nâdân komaz ki merdüm-i dâna huzûr ede." (Bkz. a.g.e., s. 360.)

Esasen bu duruma üzülmemek gerekir. Çünkü âlem böyledir. Bak, **gül**, çalı çırpı içinde, **bülbül** de kafeste esir:

"Devr elinden **Bâkiyâ** gam çekme, âlem böyledir,

Gül nasîb-i hâr u has, bülbül giriftâr-ı kafes." (Bkz. a.g.e., s. 229.)

Fânî Dünya

İnsanız, dünyanın fânî olduğunu bilsek de gönlümüz dünya nimetlerine yöneliyor. Gerektiğinden fazla değer veriyoruz bu yalan dünyaya. Hâlbuki bu fânî cihan bu kadar rağbete değmez:

"**Bâkî**, gider endîşe-i dünyâyı gönülden, Değmez bu kadar rağbete bu menzîl-i fânî." (Bkz. a.g.e., s. 437.)

Heyhat ki gafletimiz yüzünden bu fânî dünyaya gönül veriyoruz. Allah'ım bize yardım et, ancak senden yardım dileriz:

İÇİNDEKİLER

• DOĞUMUNUN 500. YIL DÖNÜMÜ
DOLAYISIYLA:
ŞAİRLER SULTANI BÂKÎ'NİN HİKMET CEPHESİ
PROF. DR. AHMET SEVGİ

• KALEMLE YAZMANIN BEYNİMİZE YARARLARI
PROF. DR. FIRDEVŞ GÜNEŞ

• KÖR ANKA
FATMA TUTAK

• SELÇUK ES'İN DİNİ İÇERİKLİ YAZILARI-2
MUSTAFA ÖZCAN

• YENİDEN DOĞUŞ VEYA UYANIŞA
MERHABA
SADIK GÖKCE

"Gönül verdik bu fâni mülke **Bâkî**,
Acep gaflette kaldık hey medet hey."
Dünya nimeti için üzülmek de, sevinmek
de yersizdir. Çünkü âlem hiçbir zaman
bir kararda değildir. Bugün öyledir, ya-
rın böyledir. Bugün her şey vardır, yarın
hiçbir şey yoktur. Varlığa sevinmek yahut
yokluğa üzülmek boşunadır:
"Devlet-i dünyâ için hergiz ne gam-gîn ol
ne şâd,
Ber-karâr olmaz bilirsin hâl-i âlem ey
gönül." (Bkz. a.g.e., s. 285.)

Bir Kısza

Rivayet olunur ki bir gün İmâm-ı Azam
hazretleri (ö. 767) talebelerine ders ve-
rirken aniden içeri birisi girer ve "Efen-
dim, ticaret kervanınızı eşkiya basıp bü-
tün mallarınızı yağmalamış" der. Bunun
üzerine İmâm-ı Azam, "El-hamdü li'llah"
diyerek dersine devam eder. Biraz sonra
aynı kişi tekrar gelerek "Efendim, soyulan
kervan sizin değilmiş" der. İmâm-ı Azam,
yine "El-hamdü li'llah" der ve dersine de-
vam eder. Bunun üzerine talebeleri "Ho-
cam, ticaret kervanınız soyuldu, dediler
'El-hamdü li'llah' dediniz. Soyulan kervan
sizin değilmiş, dediler yine 'El-hamdü li'l-
lah' dediniz, bunun hikmeti nedir?" diye
sorarlar. İmâm-ı Azam'ın verdiği cevap
şöyledir:

"Ticaret kervanınız yağmalandı, denilin-
ce şöyle kalbimi bir dinledim, hiç **üzün-
tü** yoktu. Onun için 'El-hamdü li'llah'
dedim. Sonra yağmalanan kervan sizin-
ki değilmiş, haberi gelince yine kalbimi

yokladım, hiçbir **sevinç** yoktu. Bu yüzden
'El-hamdü li'llah' dedim."

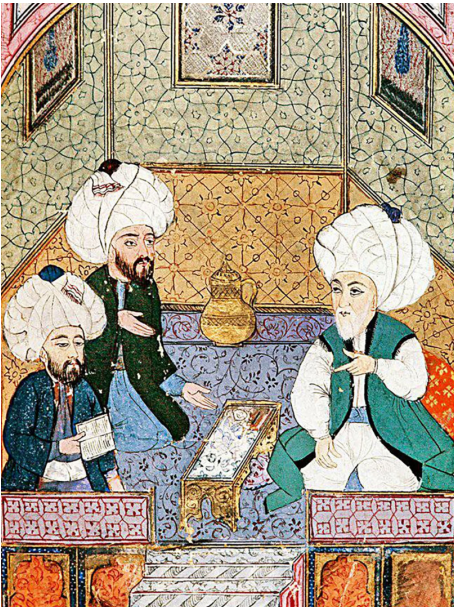
Görüyor musunuz, İmâm-ı Azam'ın hayat
anlayışı ile az önce zikrettiğimiz Bâkî'nin
"Devlet-i dünyâ için hergiz ne gam-gîn ol
ne şâd" mısraında dile getirilen hayat an-
layışı nasıl da örtüşüyor?

Sadece bu karşılaştırma bile eminim
Bâkî'nin hikmet cephesini özetlemeye
yetecektir.

Ey şairler sultanı **Bâkî**, sen sağlığında,
kadrinin ancak musalla taşında bilinece-
ğini söylemiştin:

"Kadrini seng-i musallâda bilip ey **Bâkî**,
Durup el bağlayalar karşına yârân saf
saf." (Bkz. a.g.e., s. 242.)

Ama bak bu vefakâr millet, doğumunun
500. yılında bile seni anıyor. Hiç şüphən
olmasın ki ölümünün 500. yılında da
(2100) yine seni rahmetle yâd edecektir.
Türk milleti kadirşinastır. Gözün arkada
kalmasın. Mekânın cennet olsun inşal-
lah...

BASILI KİTAPLAR HENÜZ ÖLMEDİ

Eğitim alanında okumanın anahtar ögesi basılı kitaptır. Yıllardır süren bu anlayış giderek değişmekte ve yerini dijital kitaplar almaktadır. Bu süreçte 'Arka-daşım kitap, dostum kitap' yerini e-kitaba bırakmaktadır. Böylece elektronik kitaplar genç yaşlı bütün okuyucuların günlük yaşamının bir parçası haline gelmektedir. Peki, dijital kitaptan okuma gerçekten kâğıt kitaptan okumanın yerini alabilir mi? Öğrenciler için etkili bir öğrenme aracı mıdır? Özellikle küçük çocuklar için uygun mudur? Dijital kitaplar kişilerin okuduklarını anlama, özümleme ve akılda tutma becerilerini etkiler mi? Dijital kitapların faydaları nelerdir?

Okuma, bireylerin gelişimine ve geleceğine çeşitli yararlar sunmaktadır. Bunların başında dil, zihinsel ve sosyal becerilere katkı sağlaması gelmektedir. Ayrıca çevremizdeki dünyayı daha iyi anlamaya ve duygusal zekâyı geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Kitaplar beyni uyarmakta, hafıza ve yaratıcılığı geliştirmektedir. Okuma demek zihni boşaltmak için en ideal etkinlik demektir. Sadece günlük hayatın endişe ve sorunlarını unutmaya yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda rahatlamayı da kolaylaştırmaktadır. Bir başka ifadeyle kişiyi sakinleştirerek kaygı ve depresyonla mücadele etmeye yardımcı olmaktadır. Beyni çalıştırdığı için Alzheimer, erken bunama gibi hastalıkları önlemeye katkı sağlamaktadır. Hatta yaşam süresini uzatmaktadır. Yale Üniversitesinde yapılan bir araştırma, günde yarım saatten fazla okuyan kişilerin ortalama yaşam süresinin iki yıl daha uzun olduğunu göstermektedir. Günlük hayatın stresinden kaçmak ve zihni rahatlatmak için kitap okumak daha iyi etkinlik düşünülemez.

Peki, okumak için ne tür kitap seçilmelidir? Basılı kitap mı? E-kitap mı? Okuyucular arasında kâğıt kitap ya da e-kitap konusunda büyük tartışmalar yaşanmaktadır. E-kitaplar, hedef kitleye bağlı olarak faydalı olabilecek yeni özellikler sunarken, basılı kitabın da çok sayıda savunucusu bulunmaktadır. Bazıları e-kitapların yükselişini önemli bir teknolojik gelişme olarak görmekte, diğer-

**PROF. DR.
FİRDEVS
GÜNEŞ**

leri ise ciddi bir tehdit olarak düşünmektedir. Çocukları kitap okumaya teşvik ederken hangisi önerilmelidir? Her iki kitap türünün de olumlu ve olumsuz yönleri vardır. Ancak dijital çağda basılı kitabın önemi asla küçümsenemez. Teknoloji çeşitli avantajlar sunmasına rağmen basılı kitabın çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminde önemli bir yerinin olduğu da bilinmektedir. Teknolojik gelişmeler nedeniyle basılı kitaplar giderek azalmaktadır. Bu durumu Fransa Ulusal Kitap Merkezi Başkanı Benoît Yvert, "Kâğıt kitap öldü." şeklinde açıklamaktadır. Benoît Yvert, 20 Ekim 2007 günü yaptığı konuşmasında 2010 yılını kâğıt kitabın ölüm yılı olarak açıklamış ve giderek azalacağını vurgulamıştır (Yvert, 2007). Bu konuda yapılan incelemeler dünyamızda kâğıt kitabın basımı, dağıtımı ve kullanımının giderek azaldığını göstermektedir. Basılı kitaptan okuma işlemi yavaş yavaş terk edilmekte yerini elektronik kitaplar almaktadır. Bu gelişmelerin gelecekte de süreceği ve basılı kitapların her geçen gün önemini yitireceği belirtilmektedir. Diğer taraftan UNESCO, 1975 – 1997 yılları arası dünyada kâğıt tüketiminin iki katına çıktığını ve 28 milyon ton metreyi geçtiğini belirtmektedir. Ayrıca dünyamızdaki 7 milyar insan için gerekli kâğıt bulmanın zorluğuna, daha fazla ağaç kesmenin gerektiğine ve dünyanın giderek çölleşebileceğine dikkat çekmektedir. Bunun yerine önemsiz ve bir kere okunacak yazı ile duyuruların dijital ortamda yazılmasını, kâğıt harcanmamasını önermektedir. Peki dijital kitap nedir? E-kitap ya da dijital kitap bilgisayardan okumak için özel olarak tasarlanmış bir dosya formatıdır. Dijital kitap, basılı kitabın çoğu özelliklerini kapsamakta, ses, görüntü (video) ve etkileşimli bağlantıları içermektedir. Sayfalar çevrilmekte, yatay okunmakta ve notlar alınmaktadır. E- kitapta baskı, ciltleme, de-

polama, taşıma vb. yönüyle çok ucuzdur. Bir kâğıt kitap fiyatı ortalama 2-5 elektronik kitaba denktir. Yer kaplamaz, çantada 1000 kitapla tatile çıkılabilir ve bir cep kütüphanesi gibidir. Roman, oyun, şiir gibi 30.000 kitap ücretsiz olarak birkaç dakikada erişilebilir. Araştırmalar çok sayıda kişinin e-kitabı tercih ettiğini okuduğunu ve okuduğunu göstermektedir. Bu gelişmelere ve edebiyat dünyasını sarsmasına rağmen basılı kitabın sonu henüz gelmemiştir. Bir dizi yararı vardır. Bazıları aşağıda verilmektedir.

Basılı kitap eşsiz bir objedir. Basılı kitabın bir kokusu ve dokusu vardır. Sayfaları çevirmek ve kokusunu almak okuma zevkinin ayrılmaz bir parçasıdır. Çoğu kişi bundan hiç vazgeçemez. Oysa dijital kitaplar aynı duyguları hissettirmez. Dijital bir kitabın dokusunu ve kokusunu incelemek neredeyse imkansızdır. Ayrıca basılı bir kitap ödünç veya hediye olarak verilebilir. Sevilen bir kitabı paylaşmak veya paketlemek büyük zevk vermektedir.

Odaklanmayı artırır. Kâğıt kitaptan okumak dikkat ve odaklanmayı kolaylaştırmaktadır. Elektronik cihazlarda bulunan dikkat dağıtıcı unsurlar yani ses, işaret, uyarı gibi bildirimler yoktur. Bu nedenle kişi kendini tamamen hikâyeye kaptırabilir, böylece dikkat süresini ve odaklanma becerilerini geliştirebilir. ABD, Japonya, Almanya, Slovakya ve Hindistanda Naomi S. Baron, Rachelle M. Calixte ve Mazneen Havewala tarafından 429 öğrenciyle yapılan bir araştırmada, öğrencilerin yaklaşık %92'si kâğıt kitaptan okurken daha iyi odaklandıklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların %80'inden fazlası hem ders çalışmalarında hem de boş zaman okumalarında basılı kitapları tercih ettiklerini belirtmiştir. Ayrıca bu öğrencilerin %60'ı ekran üzerinde okurken dikkatlerinin daha hızlı dağıldığını bildirmiştir. Dijital cihazların çeşitli özellikleri dikkat dağıtıcı olmaktadır. Dijital okuma, mavi ışık nedeniyle kâğıt üzerinde okumaya göre gözler için daha yorucudur. Araştırmaya katılan öğrenciler, yoğun çalışma sırasında mavi ışığın performanslarını düşürdüğünü açıklamışlardır.

Daha hızlı okunur. Basılı veya dijital kitaptan okuma hızı arasında fark var mıdır? Bu durumu saptamak için 1980'li yıllardan bu yana çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. İlk araştırmalar dijital okumanın oldukça

yavaş olduğunu göstermektedir. Baccino ve Nielsen tarafından 1997 yılında yapılan çalışmalarda ise ekran okuma kâğıttan okumaya göre %25 oranında daha yavaş olduğu belirlenmiştir. Yani kâğıttan okuma hızının ekran okumaya göre üç kat daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum iki nedenle açıklanmıştır. Birincisi ekran metinlerinin dikey hareket etmesi okuyucunun yatay gidip gelen göz hareketlerini etkilemekte ve okuma hızını düşürmektedir. İkincisi ekrandan parça parça alınan bilgilerin anlama düzeyini düşürmesi ve okuyucunun ilerlemesini engellemesidir (Baccino, 2009). Jakob Nielsen, okuma hızı konusunda ikinci bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmada kâğıt üzerinden okuma, bilgisayar ekranından okuma ve tablettan okuma hızlarını karşılaştırmıştır. Araştırma sonunda tablettan okumanın kâğıt okumaya göre %6 daha yavaş olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum iyi elektronik araçların üretilmesiyle dijital okuma hızının kâğıt okuma hızına yaklaşacağı ve aradaki farkın kapanacağı şeklinde yorumlanmıştır. Ancak aradaki fark henüz kapanmamıştır (Hardy, 2010).

Anlama becerilerini geliştirir. Basılı ürünleri okuma, içeriğin daha iyi anlaşılmasını ve akılda kalmasını sağlamaktadır. Columbia Üniversitesi Öğretmen Kolejinde yapılan bir araştırmada, okuyucuların, özellikle çocukların, ekran yerine kâğıt üzerinde okuduklarında daha iyi hatırladıklarını göstermektedir. Kitabın fiziksel yapısı, sayfalar içinde kolay gezinme, okuma etkinliğinin daha somut bir şekilde yürütülmesine yardımcı etmektedir. Araştırmalar, basılı kitaptan okumanın dijital kitaptan okumaya göre okunanları daha derin anlama ve kalıcı öğrenmeye yol açtığını göstermektedir. Bu konuyla ilgili 2024 yılına kadar yapılan 49 araştırma incelenmiş, kâğıt üzerinde okuyan öğrencilerin, aynı metni ekranda okuyanlara göre anlama testlerinde sürekli olarak daha yüksek puan aldıklarını ortaya koymuştur. Araştırmacılar buna "ekran yetersizliğinin etkisi" adını vermektedir. Ekran yetersizliği etkisi demek insanların ekrandan okurken kâğıttan okumaya kıyasla daha az bilgiyi anlama ve akılda tutma eğiliminde olmalarını ifade etmektedir. Okuma daha yüzeyseldir. Okuyucu kendini metne tam olarak veremez veya bilgilendirici bir me-

tindeki karmaşık ilişkileri tam olarak kavrayamaz. Yüzeysel okuma anlama becerilerini engellemektedir. Kısaca dijitalden okuma, anlamayı ve bilginin akılda kalıcılığını düşürmektedir. Bu nedenle ekran okuyucuları kâğıttan okuyanlara göre anlama testlerinde sürekli daha düşük puan almaktadırlar.

Öğrenme ve hatırlamayı kolaylaştırır. Beyin görüntüleme araştırmalarında, basılı kitap ve bir web sayfasını okumanın beynin aynı bölgelerini aktifleştirmede, beyin üzerindeki etkilerinin aynı olmadığını göstermiştir. Basılı bir belge okumak, hafıza, konuşma ve görsel işlemeye ilgili beyin bölgelerini uyarır. Bu bölgelerin özellikle yaşlandıkça, sürekli uyarılması gerekmektedir. Valencia Üniversitesinde yapılan bir araştırmada, 2000 ile 2022 yılları arasında 450.000'den fazla okuyucu gözlemlenmiştir. Araştırma sonunda basılı kitapların öğrenme, odaklanma ve ezberleme için daha elverişli olduğu belirlenmiştir. Basılı kitaptan okuyanlar, e-kitap veya tablet kullananlara kıyasla kendilerine sunulan metinleri altı ila sekiz kat daha iyi anlamışlardır. Bu nedenle araştırmacılar, öğrenme becerilerini geliştirmek için ilkökul ve ortaokullarda basılı kitap kullanımının teşvik edilmesini önermektedirler. Bir başka araştırma İsveç Karlstad Üniversitesinden psikolog Erik Wastlund tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada, öğrencilerin basılı ders kitaplarıyla çalışırken derslerini daha iyi hatırladıkları ortaya çıkmaktadır. Dijital bir cihazda okuma beyinde büyük bir bilişsel yük oluşturmaktadır. Oysa kâğıttan okumada, kâğıdın duyuşal yönü (koku, dokunma, kitabın kalınlığı...) zevk vermekte, stresi azaltmakta ve daha iyi öğrenmeyi sağlamaktadır. Sonuç olarak kâğıt kitaplar, dijital teknoloji ve e-okuyucuların karşısında henüz ölmedi.

Duyuları uyandır. Basılı kitap, duyuları hızlı bir şekilde harekete geçirmektedir. Sayfaların dokusu, kâğıdın kokusu, sayfaları çevirme sesi, hikâyeye dalma vb. okuma zevkini artıran zengin bir duyuşal deneyim oluşturmaktadır. Kitaba dokunma ve dokunsal boyut, özellikle duyuşal gelişim evresinde olan küçük çocuklar için çok önemlidir. Kitap kokusundan hoşlanma, sayfaları çevirme, köşelerini kıvrırma ve notlar alma yetişkinler için de önemlidir. Oturma odasını güzel bir kitaplıkla süsleme, kitapları sıralama, koleksiyon yapma vb. duyuları harekete geçiren somut nesnelerdir. Onlara dokunabilmek, koklayabilmek ve görebilmek, onlarla derin bir bağ kurmayı sağlamaktadır. Ayrıca sayfaları işaretlemek, notlar eklemek veya altını çizmek önemlidir. E-kitaplarda bu işlemleri yapmak zor olmaktadır.

Ekran süresini azaltır. Basılı kitaplar ekran süresini azaltmaya yardımcı olmaktadır. Ekran süresinin sürekli arttığı bir dünyada, basılı yayınları okuma fırsatları bulmak, bunun uyku ve beyin gelişimi üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlamaya katkı sağlamaktadır. Basılı kitaplar aynı zamanda sosyal etkileşimi de artırmaktadır. Ebeveynler ve çocuklar arasında bir kitabın paylaşılması ve ortak okuma deneyimleri duygusal bağları güçlendirmekte, dil ve iletişim gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Uykuya yardımcı olur. Basılı kitap ekran gibi zararlı mavi ışık yaymaz. Akıllı telefonlar, tabletler ve televizyonlarda bulunan mavi ışığın görme ve uyku sorunlarına neden olduğu, nörolojik ve ruh sağlığı sorunları olmak üzere bazı hastalıkları tetiklediği bilinmektedir. Sürekli ekran bombardımanına maruz kaldığımız bir dünyada, basılı bir kitap okumak, modern dünyadan gerçekten kopmayı ve gözleri dinlendirmeyi sağlamaktadır. Hatta yatmadan önce basılı bir kitap, sakinleştirici bir atmosfer yaratarak uykuyu destekleyici olmaktadır.

Sonuç olarak dijital kitap yerine basılı kitaptan okumanın çok sayıda yararı bulunmaktadır. Bunlar dikkati toplama, odaklanma, daha hızlı okuma, derinlemesine anlama, kalıcı öğrenme, ezberleme, daha etkili hatırlama gibi sıralanmaktadır. Ayrıca duyuları uyarma, okuma zevki verme, okuma alışkanlığı kazandırma, sosyal etkileşimi artırma, ekran süresini azaltma, uykuya yardımcı olma, günlük hayatın endişe ve sorunlarından uzaklaşma, rahatlama, sakinleştirme, kaygı, depresyon, Alzheimer, erken bunama gibi hastalıkları önlemeye katkı sağlama ve yaşam süresini uzatma gibi sayısız yararları bulunmaktadır. Derinlemesine okumak ve iyi anlamak için basılı kitapları seçelim. Basılı kitaplar henüz ölmedi.

Kaynak: Güneş, F. (2016). Kâğıttan Ekran Okuma Alanındaki Gelişmeler, Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 5(1), s.1-18.

KÖR ANKA

BİR

Dağ meltemini yeniden yüzümde hissetmek ne güzel. Aşıklar onu sevgiliye hasret, sitem taşıyan bir arzuhalci, bir ulak olarak görür ve yanık türkülerine yoldaş ederler. Bense etrafımda oyalanıp yüzümde, saçlarımda gezinişini severim.

Tırmanışlara ara vereli bir iki ay ancak oldu ama bana asırlardır dağlardan uzak kalmışım gibi geliyor. Bu yüzyılların biriktirdiği dev kütle, bu kim bilir hangi sarsıntının, kaymanın, sıkışmanın sonucu sertleşip kaynamış küçük kayalar. Bu birbirine geçmiş kaburga kemikleri misali taş toprak ve bilumum canlı kalıntısı hamule... Bunda beni çeken ne var? İşte tırmanışlarda zihnimi meşgul eden kadim soru bu.

Bir ip, bir çekiç ve bir sırt çantasıdır bütün varlığım. Beni görünmez bağlarla kendine bağlayan, içi gerekli gereksiz eşya dolu, temeli derinlere kazılmış o beton yığını, evimi, gözümü kırpmadan arımda bırakıyorum. Ellerimle bağladığım halatın bir ucu yukarı fırlattığım kancaya diğer ucu bacağıma bağlı. Hayatla aramdaki tek bağ bu. Ana rahmine tutunmuş cenin misali sıkı sıkıya yapışıyorum hayata. Dün yok, yarın yok; "Yekpâre, geniş bir ânın/Parçalanmaz akışında" anı yaşamıyorum hayır, anda yaşıyorum...

"Kökü bende bir sarmaşık olmuş dünya sezmekteyim."

İşte o sarmaşığın ucuyla sarılıyorum dağa...

Zira eşya insanı, hakikatine ermeyi istemedikçe ya geçmişin dehlizlerine ya da geleceğin muğlak bilinmezine çekmeye meyillidir.

Yukarı çıktıkça hızlanan kalp atışlarımı şakaklarımda duyuyor yaşadığımı hissediyorum. Gittikçe kesilen nefesim, bitkin düşen bedenim, zirveye ulaşma arzusunun umudu diri tutarken aynı zamanda insanı tükettiğini de hatırlatıyor. Acziyetimi görüyor, hükmedebileceklerimin sınırlılığını idrak ediyorum. Bunun yinyang, gece-gündüz gibi birbirinin hem

FATMA
TUTAK

zıddı hem de varlık sebebi olduğuna dair bir farkındalık yaşıyorum.

İlk molayı zirveye çok yakın bir sekide, dalları seyrelimiş kökleri dışarı uğramış bir ağaç kalıntısının yanı başında veriyorum. Burada elinde bir kafatasıyla Hamlet sahnesi canlanıyor gözlerimin önünde. Şu yanı başımdaki ölü köklerden fışkıran cansız dallar o kafatasının bedenine ait kemikler sanki. Hayatı sorgulayan Hamlet'in hayatı sorgulatan sorusunu kendi kendime tekrar ediyorum: "Var olmak mı yoksa olmamak mı?"

İKİ

Tam beş saat kırk altı dakikadır bu yarığın dibinde bileğin biraz üstünden kırıldığını tahmin ettiğim sağ bacağımın dayanılmaz acısı ile kıvranıyorum. Sırt çantam yanımda olmadığı için onu saramadım. Yine sırt çantam yanımda olmadığı için susuzluktan ölmek üzereyim. Güneş tepe noktasını aşalı epey oldu. Havanın karmasına yaklaşık iki saat kaldı. Dağın bulunduğu yüzeyi kuzeydoğuya düştüğü için üstüne üstlük bir yarığın dibinde olduğumdan burası çoktan karardı ve soğudu, üşüyorum.

Normalde dikkatsiz biri değilimdir. Atacağım adımları önceden hesap eder kolay kolay yaş tahtaya basmam. Fakat bu kez, basiretim mi bağlandı nedir, yaş tahtaya olmasa da kökleri çürümüş o ağaca basım ve kendimi burada, bu cehennemin dibinde buldum. Şunu doğru dürüst anlat da anlayalım dediğinizi duyar gibiyim. Pekâlâ. Nefesleneyim diye oturduğum sekide mataramı almak için sırt çantamı çıkardım ve biraz su içtim. Sonra kancayı saplandığı yerden söküp kemerime yerleştirdim. Zira bundan sonrası için çok bir yolum kalmadığını tahmin ediyordum. Yola koyulmadan etrafa göz gezdirdim. Tırmanacağım yeri görmek için ayağımın biriyle yanında konakladığım ağacın iske-

lete dönmüş gövdesinden destek almaya kalkınca iyice gevşemiş olan kök yerinden oynadı ve ben herhangi bir yere tutunmaya fırsat bulamadan saniyeler içinde buraya yuvarlandım. Bileğimi nasıl kırıdığımı sormayın çünkü ben de bilmiyorum. Düşerken kafamı sert bir yere çarpmış olmalıyım ki kısa mı uzun mu olduğunu kestiremediğim bir süre kendimden geçmişim. Ta ki kırık kemiğin dayanılmaz acısı beni uyandırınca kadar...

Sanio marka dijital kol saatime bakıp saniyeleri sayarak bazen çektiğim acı yüzünden bazen etrafta olabilecek birilerine sesimi duyurmak için bağırarak bazen de gökyüzünü seyrederek geçirdim bu beş saat bilmem kaç dakikayı. Sunturlu küfürler savurmakla dua etmek arasında mekik dokuduğum da oldu. İnsan başına gelebilecekleri aklından geçirse bile kendine konduramıyor sanırım. Aman canım ne kazası ne olabilir ki bana, hıh!

Ama işte oluyor ve ben buradayım. Ne yapacağımı, bu yarıktan nasıl çıkacağımı hatta çıkıp çıkamayacağımı bile bilmiyorum. Umudum tükeniyor. Tamam, kabul ediyorum ölmedikçe umut kesilmiyor. Hayvani bir içgüdüyle muhakkak kurtulacağımı yalnızca bunun yöntemini henüz bulamadığımı düşünüyorum. Bazen de bir mucize olacağını, bu kuş uçmaz kervan geçmez dağ başında birilerinin beni bulup kurtaracağını...

Bir filmde görmüştüm, baş rol oyuncusu

bir dağ tırmanışı esnasında tıpkı benim gibi bir yarığa düşüyordu. Onun durumu daha da umutsuzdu. Zira düşerken onunla beraber bir kaya yuvarlanmış ve dağcının bir kolu kaya ile yarığın duvarı arasında sıkışıp kalmıştı. Ne kadar uğraşsa da kolu sıkıştığı yerden kurtarmayı başaramamıştı. Kaya çok büyük ve ağırdı. Onu hareket ettirmeye güç yetiremiyor-du. Günlerce o yarıқта kalan dağcı açlık ve susuzlukla mücadele etti. Kolunu bir süre sonra hissetmemeye başladı. Sonunda kolun artık iflah olmayacak dereceye geldiğini anlayıp, çünkü bunca zamandır kan akışı aksamıştı ve sıkışan sinirler çoktan ölmüş olmalıydı, onu kopararak yarıktan çıkmayı başardı. Bunları düşününce kendi halime şükrediyorum. En azından yarığın dibi yumuşak bir kumla kaplı ve vücudumun sığabileceği genişlikte. Bu da bana kırık bileğim müsaade ettiği ölçüde hareket imkânı sağlıyor. Oturduğum yerden gözümü göğe dikmiş kıpırdamadan bunları düşünüyorum...

ÜÇ

Aygın baygın geçirdiğim dakikaların sonunda titreyerek kendime geliyorum. Çok üşümüşüm. İçerisi daha bir kararmış. Güneş henüz batmamıştır diye tahmin ediyorum. Ancak belki yarığın üstünü bir bulut kaplamıştır. Görüşüm netleşsin diye fersiz gözlerimi açıp kapatarak yukarı bakıyorum. Tepemdekini bir bulut kümesi olmadığını anlıyorum. Bu, yarığın

tam tepeme rastlayan yerine konmuş devasa bir kuş. Ama öyle böyle değil! Böylesini daha önce hiç görmemiştım. Deve kuşu mu desem, tavus mu; yok canım tavus bu kadar iri olmaz. Deve kuşunu da bir çiftlikte görmüştüm o da değil. Ya rabbim o zaman bu ne? Bulunduğum yerden iri pengelerini, o pengelerin dahil olduğu, ortalama bir ağaç gövdesi büyüklüğündeki bacaklarını, sarı kıvıll tüylerle kaplı geniş göğsünü ve kocaman sivri gagasını görebiliyorum. Umarım aşağı bakacağı tutmaz. Sonum bu mu olacaktı yani? Kuş yemi mi olacaktım? Yok yok, daha neler filan demeyin! Abartmıyorum, hakikaten bu kuş beni parçalara ayırmaya gerek görmeyen bir lokmada yutabilir. Ne o, gagasından aşağı ölü bir hayvanın bacakları mı sarkıyor? Aman Allah'ım, bu bir antilop yavrusuna benziyor! Hay aksi! Konacak başka yer yoktu sanki. Beni fark ederse bittiğimin resmidir. Yemese bile kedinin fareyle oynadığı gibi oynar mındar eder beni bu koca yaratık! Demek ki neymiş, filmin oynanacağı sahneyi, sahenin yerini ve oyuncuların birçoğunu seçemediğimiz gibi hikâyenin sonunu da seçemiyormuşuz. Bu gerçeği de böylece öğrenmiş olduk!

Hadi uç artık be, uçuşana korkunç şey, yuvan filan yok mu senin?

Yok, hiç orali değil. Sanki mesken tutmuş bizim yarığın tepesini mendebur! Eğilip bakmasına gerek yok ki! Ya kokumu alır-

sa? Aman Allah'ım sen koru! Ne burun vardır şimdi bunda. Of, canımın yanıması yetmiyormuş gibi bir de bu dev mendebur çıktı başıma! Gagasında tuttuğu hayvancağızı da ne bekletip duruyor ki. Yut-sa ya. Gerçi dişinin kovuğunu doldurmaz ama! Belki canı ara öğünde şöyle cıtır bir atıştırma çekmiştir, kim bilir? Sen şimdi onu bırak da kendi derdine yan oğlum! Dur bakıym kırırdanmaya başladı sanki. Gaga açılıyor, anlaşılan koca oğlanın atıştırma zamanı geldi. Hayvancağızı önce havaya hoplatıyor. Şimdi yutacak hop, derken antilop yavrusu yere düşmesin mi? Hem de nereye, tam da burnumun dibine! Eyvah, hay aksi, şansa bak! Aman bacaklar harekete geçti. O iki ağaç gövdesinin biri avı bulmak üzere uzanıp zemini yoklamaya başladı. Bu sırada henüz canlı olan yavruca ayaklanıp tabana kuvvet!... Meğer korkudan ölü taklidi yapıyormuş zavallı. Yoklama devam ediyor. Şu kırık bacak olmasaydı ben de kaçabilirdim. Aman, pek yakınımda geçti bu kez! İyice duvara sinmeli. Bari bir çukur, kovuk gibi bir şeyler olsaydı sığınabileceğim. Aman buldu! O dev pençe oyuncak havuzundan peluş ayıcık kapan kepece gibi gövdemden beni kavrayıp yukarı çıkardı. Buradan çıkalım diye dua ederken kastettiğim kesinlikle bu değildi. İnsan da ederken ne dilediğine dikkat etmeli sözünün mahiyetini böyle bir haldeyken mi anlayacaktım! Şu an kuşla burun burunayız. Sıkıca ka-

palı dev pençe bedenimi kocaman gaganın üst kısmındaki iki mağara deliğini andıran burun deliklerine yaklaşıyor. Elektrikli süpürgeye çekilen zavallı börtü böceğin hissettiği son şey bu olmalı. Mağaranın içeri çekilen hava akımına kapılmamı yine bedenimi kavramış dev pençe önlüyor. Koklanıyorum. İştah açıcı bir kokum yoktur umarım.

DÖRT

Dev pençe gövdeyi burun deliklerinden uzaklaştırmıştı. Fakat hâlâ havada ve kuşun yüzünün hizasında olduğumu tahmin ediyordum. Tahmin ediyordum dedim çünkü o an soluğumu tutmuş gözlerimi sımsıkı kapatmışım. Bir yabancıyla kişisel sınırmızı aşacak derecede yakınlaşmak zorunda kalırsanız, mesela tamamen dolu bir toplu taşıma aracında, yakınınızdaki kişilerden bakışlarınızı kaçırır yahut gözlerinizi kaparsınız. Bu sizin gayri ihtiyari en masum ve tabii sınır koyma şeklinizdir. Kuş beni yüzüne doğru yaklaşıtırırken onunla göz göze gelmemek için bu yola başvurmuşum sanırım. Yüreğim ağzımda soluğumu kontrol etmeye çalışırken bir anlık cesaretle gözlerimi açıp ona baktım. Devasa kuşun gözlerinin olması gereken yerler tüylerle kaplıydı ve aralarından sızan en ufak bir ısıltı yoktu. Bu, uzamış tüylerin gözü kapatması durumu değildi. Bu yaratığın gözleri yoktu. Düpedüz kördü ve muhtemelen öyle doğmuştu. Hah, demek o yüzden düşen avını

ayaklarıyla yoklayarak arıyordu. Beni de o yüzden önce burnuna götürüp... Tamam olay açıklığa kavuştu ve ayrıca jetonum köşeli değildi, hayır, anlamam hiç de uzun sürmedi!

Kör Anka, bulunduğu yerde yönünü boşluğa çevirdi. Anka olduğunu nereden mi anladım? Tabii ki tüylerinin renginden. O, derin bir dinginlik içinde akşam rüzgârının, boynundan ve kuyruğundan aşağı sarkan sarı alev renkli teleklerle oynamasına izin veriyordu. Ben ise bacağımın ağrısını ve içinde bulunduğum durumun vahametini unutup şaşkınlıktan şaşkınlığa düşüyordum. Varlığı bile şüpheli bir masal kuşu gelip beni kurtarmıştı. Üstelik de kördü.

Yüzünü sağa sola çevirip etrafı dikkatlice dinledikten sonra dev kanatlarını açtı. Ferah ferah ikişer metreyi bulan o kanatları çırpmağa başladığında ise ben pervanesi dönen bir helikopterin yanındaymışım gibi savruldu. Neyse ki bu kez tutunacağım dalı iyi seçmiş sağlam bir kayaya sıkıca sarılmışım.

Bugün bunları yazarken yaşadıklarımın o anki hal içinde zihnimin bir oyunu mu yoksa gerçek mi olduğunu sorgulamaktan kendimi alamıyorum. Olaylara kendi açımdan bakıp bunun yalnızca benim hikayem olduğu yanılsamasından azade ve tamamen objektif olarak yazılması gerektiğinin ayırımına vardım. Bu hem benim hem de Kör Anka'nın hikayesi...

ACZİMİN GİRYESİ

**Ahmet
Sevgi**

اقبال اندیشه سیله عادت ایدینن ریایی
آخرتینی غیب ایدر، قازانسه ده دنیایی

RİYA

İkbal endişesiyle âdet edinen rıyayı
Âhiretini kaybeder, kazansa da dünyayı.

(Ahmet Sevgi)

SELÇUK ES'İN DİNİ İÇERİKLİ YAZILARI-2

Mustafa Özcan Hocamızın Selçuk Es'in dini içerikli yazıları başlığı adı altında hazırladığı yazısının ilk bölümünü 4 Mart tarihinde ilavemizin 8. Cilt 8. Sayısında vermiştik. İkinci bölümü de 18 Mart Çarşamba günü yayınlıyacağımız Şehrin Hafızası 8. Cilt 9. Sayıda yayınlamayı düşünmüştük. Ancak elimizde olmayan mücbir sebepler dolayısı ile o tarihte ilavemizi yayınlamadık. Bu sebepten yazımızın ikinci bölümünü bugün sizlerle buluşturabildik. Bu gecikme için sizden ve Mustafa Özcan hocamızdan özür diliyor, iyi okumalar diliyoruz.

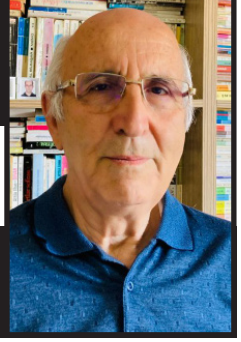
Hz. Mevlâna ile İlgili Yazıları

Bu gruba giren yazılar ya doğrudan doğruya Hz. Mevlâna ile ilgili ya da ona bağlanabilecek konuları içermektedir. Söz gelişi Hz. Mevlâna'nın türbesi; anma törenleri, sülâlesi/soyu ile notlar bunlar arasında yer almaktadır.

12 Ocak 1972 tarihli **Yeni Konya**'da Vahit Çelebi'nin vefat ettiği ve toprağa verildiği haberini okur. Bunun üzerine onu anlatan bir sohbet kaleme alır. Vahit Çelebi, Tunus Başkonsolosluğunda ateşedir. Orada vefat etmiş, cenazesi Konya'ya getirilerek Üçler Mezarlığındaki kabristana gömülmüştür. Vahit Çelebi'nin kimliği/kişiliği hakkında bilgiler vermiş, sınıf arkadaşını tanıtmıştır. Hatta, daha sonraki yıllarda ağabeyi Bakır Çelebi ile yakınlık kurmuş, 1940'lı yıllarda Meram'da onunla çok güzel vakit geçirdiklerini belirtmiştir.¹

Selçuk Es, bir başka yazısında "çelebi", "şeyh", "post-nişin" gibi kavramlar üzerinde durmuş, Mevlevi tarikatına mensup olanlara verilen birtakım imtiyazlardan bahsetmiştir. (Bu imtiyazlar 1926 da kaldırılmıştır). Buna, Postnişin Abdülvahit Çelebi Efendi'nin üçüncü eşini örnek göstermiştir. Bu hanımın giderek yoksullaştığını, Kızılây Aşevi'nden kendisine yemek verildiğini ve eski günlerini arar bir durumda vefat ettiğini vurgulamıştır. Büyük bir tantana içinde çocukluğunu geçiren bu hanımın oğlunun da çok perişan duruma

MUSTAFA ÖZCAN

düştüğüne bizzat tanık olmuştur. Postnişin Sadrettin Çelebi'nin torunu için de benzer bir ifade kullanmıştır.

Hemen belirtelim ki Selçuk Es'in amacı, bu sülaleyi kötülemek değildir. Aksine Çelebi sülâlesi evlatları arasında çok değerli münevver insanlar da çıkmıştır. O, sadece alın teriyle pek ilgisi olmayan bu insanların durumlarına dikkati çekmiş ve bunlara ne gibi imtiyazlar tanındığından bahsetmiştir. Bu imtiyazlardan sağlanan gelirlerin, onların gelecek düşüncesinden uzaklaştırdığı kanaatine varmıştır.²

Yazar "çelebi" konusunu bir başka yazısında da sürdürür. Namazdan sonra kahvelerde boş vakitlerini geçiren, bilhassa kış aylarında namaz öncesinde, camiye yakın muhitlerde ezan vaktini boş boş bekleyen insanları anlattıktan sonra sözü Hidayet-zade Fahrettin Çelebi (halk arasındaki adı Daylak Dede'dir.) ile ilgili hatırasına getirerek paralellikler kurar. Kendince hem aralarındaki farkı hem de benzeyen yönleri göstermeye çalışır.

Hayatlarını bir yıl kadar tetkik ettiği bu köylü hacıağalarını "zamanımızın çelebileri" diyerek eleştirir. Onun asıl kızdığı insanların boş oturması, zamanlarını boşuna harcamış olmalarıdır. Zaman mefhumunu dikkate almamalarıdır. Oysa onun gönlünden geçen; bu insanların ufak tefek sanatlara, el işlerine, tamir işlerine merak edip iş gücü sahibi olmaları ve üretime katkıda bulunmalarıdır. Bunların durumlarını görüp ve sözlerini duyduktan sonra böyle bir kanaate varmıştır.³

Hiz. Mevlâna'yı anma törenleri her yıl yapılır ve her zaman da törenlerin ardından basında çeşitli yazılar çıkar. Bu yazıların bir kısmı çok olumlu görüşler içerir, bir

1 "Vahit Çelebi", **Yeni Konya**, Sayı:9149, 6 Mart 1972, s.2

2 "Çelebilerden Arda Kalanlar", **Yeni Konya**, Sayı: 6668-608/9760, 27 Mart 1971, s.2

3 "Zamanımızın Çelebileri", **Yeni Konya**, Sayı: 6668-608, /9761, 29 Mart 1971, s.2

kısımında ise eleştiriler yer alır. İlgililer ise bu eleştirilerden yararlanarak, ertesi yıl daha iyisini yapmaya çalışırlar.

1964 yılı Aralık ayında (13 Aralık) **Dün-ya** gazetesinde ünlü gazeteci Falih Rıfki Atay'ın Hz. Mevlâna ve Konya gerçeğine yönelik yazdığı yazıdaki fikirlere Selçuk Es katılmamış, eleştirileri sessizce sineye çekmemiştir. Yazıyı sıradan, ansiklopedik bir yazı olarak değerlendirmiş, gerçeklerle bağdaşmadığını ileri sürmüştür. O ihtifali takip etmiş ve beğenmiş, güzel bulmuştur. Hatta türbede kırk yıl önce gördüğü çeşitli sema ayınlarından birkaç nokta hariç, hiçbir fark görememiştir.⁴

17.12.1964 tarihinde Hz. Mevlâna'nın 691. ölüm yıldönümüdür. Selçuk Es, bu vesile ile Sema' ayını hakkındaki görüşünü yazar. Bunu birkaç kaynaktan yararlanarak yapar. Kaynaklarından birisi Rauf Yekta Bey'dir. Sohbetinde özellikle onun görüşlerine yer vermiştir. Sema' ayının anlamını naklederken de Rüsuhi Baykara'nın bir konuşmasından yararlanır. Ayının belli bir düzeni vardır. Yazar açıklamalarını, 1923 yılında Konya'da Mevlâna Türbesi'nde yapılan Semâ' töreni esnasında gördüklerini söyleyerek bu törenlerle ilgili görüşlere tarihî bir boyut katmıştır⁵. Yine Hz. Mevlâna'yı anma törenleri için geniş bir salona ihtiyaç vardır. Törenler, bir ara kapalı salonda yapılmaktaydı. Konya için elzem haline gelen böyle bir yerin türbeye yakın bir alanda yapılması düşünülmüştü. Türkiye Anıtlar Derneği'nin üyesi olan Selçuk Es, ihtifal binasının Türbe külliyesinden yüksek olmamasını istemiş, bu çevrenin(camianın) anlamının bozulma ihtimalini göz önünde tutarak salonun itfaiye garajı karşısına yapılmasını önermiştir.⁶

Konya'da eskiden beri eleştirilen bir konu vardır: Hz. Mevlâna adının ulu orta yerlerde kullanılması. Bu durumla bir parça harekete geçilecek gibi olunursa da arkası gelmez. Selçuk Es, Müze meydanının açılmasından memnuniyet duyar. Fakat

yakınlarındaki dükkânlara "Mevlâna Yorgan Evi", "Mevlâna Bakkaliyesi" gibi ticari tabelalar asılmasından ise rahatsız olur. Çünkü Hz. Mevlâna bu şehrin sembolik bir değeridir. Bir büyük mutasavvıf ve düşünürdür. Bunu istismar etmemek gerekir. Çünkü Hz. Mevlâna, lokantaya, otele ad olmaktan çok daha fazlasını, çok büyük saygıyı ve sevgiyi ifade etmektedir.⁷ Hz. Mevlâna ve Sultan Selim Camii çevresiyle ilgili birtakım düzenlemeler, onarımlar yapılmıştır. Bunlara ait yazıları ise sadece adlarını anmakla yetineceğiz. Söz-gelişi "Mevlâna Müzesi Meydanı"⁸, "Mevlâna Türbesinin Görünmeyen Dış Yüzü"⁹, "Mevlâna Meydanı Onarımları"¹⁰, "Mevlâna Müzesi Meydanı Hali"¹¹, "Mevlâna Müzesi Önü Kokucular Feryadı"¹² gibi yazılar bu çerçevede ele alınabilir. O, bunların kimisinde ya Valiliği ya Belediyeyi yahut Emniyeti göreve çağırarak, şikâyetlerin önlenmesini talep etmiştir.

Ramazan Ayına Dair Yazılar

Selçuk Es, Ramazan ayının gelmesiyle Konya ramazanları hakkında basında çıkacak hatıra yazılar bekler. Ama bu yolda herhangi bir yazıya rastlayamaz. Basında var olan yazıların çoğu da İslâmiyet'in esaslarını tanıtmaya yöneliktir. Oysa kendisi kaleme aldığı yazıda, elli sene ve daha önceki yıllarda Ramazan gecelerinden bahsetmek istemektedir. Selçuk Es, elli yıl öncesinin ramazan gecelerini anlatırken şöyle der:

"Hazreti Mevlâna Dergâhı açık olup iftar vakitlerinde ve teravih zamanlarında burası adeta bayram yerine dönerdi.

Zamanımızda Belediyenin aracılığıyla Mevlâna Müzesi alanında endamı arz eden Fişekçi'nin görevi o zamanlar Saatçi merhum Hüseyin Efendi tarafından Dergâh bahçesinden fişek ateşlenmek suretiyle ifa edilir şimdiki zamanda memleket saat ayarı Ankara radyosu tekelinde olmayıp, öğle vaktiyle dergâh avlusunda usturlap ile güneşten vakit tayiniyle elde olunarak hassas olarak alınan vakit ayarıyla namaz

4 Selçuk Es, **YD (17492)**

5 Selçuk Es, (**YD 16709**)

6 Selçuk Es, (**YD 16972**)

7 "Mevlâna İstismarcılığı", **Şehir Postası**, Sayı: 754, 3 Ağustos 1964, s.1

8 **Yeni Konya**, Sayı:6668-608/7658, 28 Mart 1970, s.2

9 **Yeni Konya**, Sayı: 6668-608/7677, 20 Nisan 1970, s.2

10 **Yeni Konya**, Sayı. 6668-608/7693, 16 Mayıs 1970, s.2

11 **Yeni Konya**, Sayı: 6668/608/10015, 7 Mayıs 1975, s.2

12 **Yeni Konya**, Sayı: 11682, 29 Mayıs 1980, s.2

zamanları saniyesi, saniyesine ifa edilirdi. Fişek atılıp iftar vaktini şehre ilân eden Alâeddin Tepesindeki ağızdan dolma top patladıktan sonra oruç bozulur iftar sofralarının başında herkesin kesesine göre Cenabı Hak o gün için ne kısmet etmiş ise onu yemekle meşgul olunurdu. O zamanlar şehir nüfusunda kabank yekûn teşkil eden gayrı Müslim vatandaşlar da sanki oruçlularmış gibi Müslümanların bu akidelerine ayak uydurarak erkenden dükkânlarını kapatır evlerine çekilirlerdi... İftardan sonra halk arasında teravi namazı için telâş başlar, bir kısım cemaat şimdi olduğu gibi büyük camilere rağbet gösterirken, bilhassa gençler ve orta yaşlılar teravihi daha çabuk kıldırın mahalle araları mescitlerine giderlerdi.

Teravihten sonra gençler ve orta yaşlılar o zamanlar şehrin yegâne sinema salonu olan bugünkü Merkez Bankası binasının kuzeyinde şimdi Karatay Lisesi olan o zaman adı "Konya Sanayi Mektebi" denilen binanın batı kuzeyindeki marangoz atölyesinin üzerinde idi.

Burada sahura kadar sinema ve tiyatro temsilleri verilir program zenginleştirilirdi. 1956 senesinde yanan Alâeddin Belediye sineması binası o tarihlerde Kurtuluş Savaşı içerisinde olduğumuzdan Askeri Dikimevi ve Kundura İmalâthanesi olarak kullanılırdı.

Mütareke yıllarında burada verilen Ramazan geceleri eğlencelerinin birkaçında bulunmuştum. Burada dahi sinema ve tiyatro programı var ise de Sanayi Mektebindeki daha cazip olurdu.

Mübarek Ramazan gecelerinde gözlerimiz eğlence ile avunurken, emin olunuz içimiz kan ağlardı sebebine gelince hepimizin düşüncesi cephede düşman karşısında siperlerde bekleyen din kardeşlerimizde idi. Ramazan gece eğlenceleri teravih namazından sonra başlar, ilk sahur topuna kadar devam ederdi. Birinci top ansızın patlayınca boş bulunan birçok kimseler ellerinde olmayarak yerlerinden fırlarlar veya oldukları yerde çarpınırlardı."

Yazara göre o devirde sessiz sinema revaçtadır. Selçuk Es, bunlarla ilgili de bilgiler verir. Yine Ramazan ayında Sanayi Mektebi salonunda akrobasi ve karate

benzeri hareketler yapan maceraperestler gördüğünü anlatır ve bu eğlencelerin sahura kadar devam eden bazı gecelerinde cephedeki veya Konya hastanelerinde yatalı yatan kardeşlerimize bayram hediyesi almak amacıyla eşya piyangoları tertip edilir," diye açıklamalarını sürdürür. Piyango eşyası arasında çakılar, taraklar, cep aynaları, kadın ve erkek mendilleri veya çorapları konulur, kazanan kimseler de "asker kardeşlerimize hediyem olsun" diye bağışta bulunurlardı."¹³

"Ramazan ve Çatlaklar" yazısının ilham kaynağı "Konya'mızın yetiştirdiği kıymetli evlatlarından eski Belediye Başkanı Muhlis Koner'in bir sohbeti"dir. O bu yazısında Ramazan Bayramı yaklaştıkça çatlak seslerinin çoğalmağa başladığından yakınır ve Valilik ve Belediye'nin bunun önüne geçmesini önerir. Muhlis Koner'in ölümünden yirmi iki yıl sonra bu defa Selçuk Es gürültü kirliliğinden yakınarak patlayıcı maddelerin yasaklanmasını istemekte ve vesileyle Muhlis Koner'i hatırlamaktadır.¹⁴ "Ramazan Ayında Yolculuk" başlıklı yazıda ise yurdun birçok yerine yolculuklar yapan Selçuk Es, bu mübarek ayda yolculuk esnasında yaşadıkları ve gözlemlerini anlatmıştır. Ramazan ayında insanların birbirine karşı daha saygılıdır. İnsanlar normal zamanlarda yaptıkları yanlış ha-

¹³ Çocukluğumun Ramazanları, YD: 16817.

¹⁴ "Ramazan ve Çatlaklar", Yeni Konya, Sayı. 11415., 14 Ağustos 1974, s.2

reketlerden kaçınmaya, daha dikkatli olmaya çalışmaktadırlar. Yazar yazısını, şu cümleyle bitirmektedir: "Ramazan ayı hakikaten bolluk ayı, bereket ayı, tez hasret kavuşturana aydır bence".¹⁵

"Ramazan Sohbetleri" başlığı altında yarıtlarımızla ilgili tespitlerini anlatmıştır¹⁶. "Ramazan Ayı Parazitleri" de bu mübarek ayla bağlantısı olan bir sohbetir. Burada Vali ve Belediye Başkanına birtakım hatırlatma /uyandı bulunmaktadır.¹⁷

Sonuç

Yazarın gruplandırmaya çalıştığımız yazıları elbette bu kadar değildir. Biz yer darlığı sebebiyle konuyu kısa tutmaya çalıştık. Dikkatimizi çeken bu yazıların başlıklarıdır: Sözel geliş bir kısmı, "Hac da Gördüklerim", bir kısmı da "Hicaz Notları" şeklinde yayımlanmıştır. "Ramazan Sohbetleri" şeklinde yayımlananları da vardır. Ayanbey Camii'ni anlattığı yazısına ise "Tarih Araştırmaları" başlığını koymuştur. Pek çok yazısı "Sohbetler" genel başlığı adıyla okurla buluşturulmuştur.

Öncelikle Hac izlenimlerini dikkatle okumak gerekir. Yazar, geçtiği ülkelerin sosyolojik ve ekonomik durumuna dikkat etmektedir. Bunun neticesi olarak yollar, çarşılar, gümrük uygulamaları, camilerin temizliği, bakımı, insanların kıyafetleri ticarî ahlâkı gibi unsurları da bu yazının genel çerçevesine almıştır.

Ayrıca ülkeler arası karşılaşmalar da yazıda bolca yer tutmaktadır. Sözel geliş "Ürdün toprakları odlukça bakımlı, halkının çoğu sanatkâr, halkı çalışkan, yollar Suriye gibi asfalt ve bakımlı köylere az tesadüf ediyoruz. Fakat hemen hepsinde elektrik var. (...) Suudi Arabistan sınırına doğru ilerledik, saat dokuzunda Ürdün çıkış kapısında gereken işlem yapıldı, rüşvet istemediler, kolayca geçtik Suudi Arabistan toprağına..." gibi sözler bu tespitimizi doğrulamaktadır. Yani yazar yazılarında sadece ibadetle ilgili değil, toplum ve devletin bütün değişik unsurlarına dikkati çekmiştir. Bunu yaparken de zaman zaman övmüş, zaman zaman da eleştirmiştir.

Yine bu seri yazıların sonunda bizim tespitlerimizi doğrulayan sözler yer almıştır: **Yeni Konya** gazetesinde haftalık "Hicaz sohbetleri" yazısında orada toplanan hacıların hareketlerini, kıyafetlerini, sosyal ve kültürel durumlarını Türkler dahil kısım kısım belirtmiştir. Özellikle Medine ve Mekke halkını asla kötülememiştir. Böyle bir kabalıkta bulunmadığını ifade etmiştir. Ama hiçbir zaman da Mekke ve Medine'de yaşayıp da yanlış işler yapanlar bulunduğunu gizlememiştir.

Cilvegöz Türk sınırına ayak basınca bir buçuk aylık hasreti gidermek için araçtan hemen inip toprağı öpmüş, sağlık merkezi önünde genç memurlarımızı kibar ve zarif davranışlarından, gümrük muayenesini yapan görevlilerin kendilerine sıcak yaklaşımlarından son derece memnun kalmıştır.

"Kıyafet Temizliği"¹⁸, "Fakirler ve Sadaka"¹⁹, "Yollarda Atılmış Yatan Servet"²⁰, "Yol Hazırlığı, Kolera Masalı"²¹ ve "Bu Sohbet Başlarken"²² gibi yazılarını da bu kategoriye koymak gerekmektedir. Özellikle bu yazılar, bu kutsal görevi yerine getirirken yaşadıklarını, gözlemlerini içermektedir. Bu yüzden Hac yolculuğunda gördüklerini tamamlayıcı mahiyettedir. Hatta az da olsa içinde tekrarlar vardır.

Selçuk Es, Konya'nın her yönüyle ilgilenmiştir. Bilhassa çok değer verdiğimiz camiler, mescitler, eski eserler, bunun başında gelir. Yazılarında tekrara düşmüş olmasına aldırmamış, netice almayı hedeflemiştir. Bu yüzden ısrarcıdır, arada bir şehrin tepe yöneticileriyle seslenmiş, ilgili kurumlara bizzat giderek bilgi almış, şikâyetini dile getirmiştir. Eleştirilerinde kişisel bir çıkar söz konusu değildir. Sadece kamu yararı gözetmiştir. Eleştirileri kendi tarihimize, medeniyetimize, şehrimize beslediği sevgi ve saygıdan kaynaklanmıştır. Keşke herkes onun gibi ya da onun kadar duyarlı olabilseydi dememek mümkün değildir. Ayrıca birçok konuda yazılarına serpiştirdiği hatıraları ile pek çok olayın canlı tanığı olduğunu, bunların da tarihe ışık tuttuğunu söylemek zorundayız.

15 **Yeni Konya**, Sayı. 9434, 12 Şubat 1973, s.2

16 "Yatırımlarımızın Akıbeti", **Yeni Konya**, Sayı: 23-24 Haziran 1976, s.3

17 **Yeni Konya**, Sayı: 11750, 20 Ağustos 1980, s.2

18 **Yeni Konya**, Sayı: 10951, 3 Şubat 1978, s.2/5

19 "Fakirler ve Sadaka", **Yeni Konya**, Sayı: 10952, 4 Şubat 1978, s.2

20 "Yollarda Atılmış Yatan Servet", **Yeni Konya**, Sayı.10954, , 7 Şubat 1978, s.2

21 **Yeni Konya**, Sayı: 10961, 15 Şubat 1978, s.2

22 **Yeni Konya**, Sayı: 10959, 13 Şubat 1978, s.2

GÜLİSTAN'IN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

هر که آمد عمارتی نو ساخت
رفت منزل بدیکری پرداخت

*Her gelen yeni bir bina yaptı ve
o binayı bir başkasına bıraktı gitti.
(Şeyh Sâdî)*

BAŞKASI İÇİN SARAY YAPMAK

*Açgözlüler, hiç ölmeyecekmiş gibi saraylar inşa ederler,
Sonra, başkasına bırakıp ebedî âleme göçüp giderler.
(Ahmet Sevgi)*

MESNEVİ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

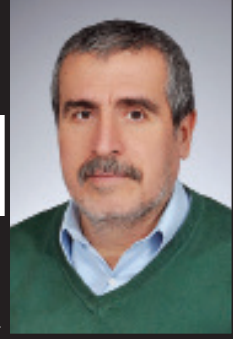
چند کاهی بی لب و بی کوش شو
وانکھان چون لب حریف نوش شو

*Bir müddet dudaksız, kulaksız ol da
Sonra dudak gibi tatlı tatlı şeylere eş ol.
(Hz. Mevlânâ)*

SUS VE DİNLE

*Dolmadan taşılmaz, biraz kenara çekil, sus, dinle,
Sonra bülbüller misali şakı, aşkla, şevkle inle.
(Ahmet Sevgi)*

YENİDEN DOĞUŞ VEYA UYANIŞA MERHABA

**SADIK
GÖKÇE**

sadikgokce@hotmail.com

Bir kış daha geride bıraktık. Bugün Nisan ayına merhaba dedik. Aynı zamanda bir Ramazan ayını da idrak edip bir sonrakini beklemeye başladık. Ömrümüz olursa daha çok Ramazanlar ve baharlar göreceğiz.

Görmek yeterli mi? Yoksa gördüğümüzü idrak etmek mi önemli olan? İdrak etmek için akıl sahibi olmak lazım. Akıl sahibi olduğumuzun delili de kıyas yeteneğimizi ne kadar geliştirmiş olduğumuzdur. Akıl edip düşünmek, düşünüp ibret almak sadece insana verilmiş bir haslet. İnsanlığımızın ölçüsü, akıl edip düşündüğümüz, düşünüp ders çıkardığımız, çıkardığımız dersi ne kadar hayatımıza uyguladığımızla belli olur.

Yazımızın başında bir kış daha geride bırakıp bahara eriştik demiştik. Sonbahar tabiatın yaşlandığı kış ise öldüğü devirdir. Tabiat her kış canlılığını kaybeder. Yaşam belirtileri kaybolur. Ölümün koyunda derin bir uykuya dalar. Bu uykudan diğer canlılar da etkilenir. Bahar ve yaz mevsimlerinde duyduğumuz kuş cıvıltıları, kurbağa ve cırcır böceklerinin sesi, hayvanların sağa sola koşuşturması kesilir. Tabiatı bir suskunluk ve dinginlik kaplar. Hareketsizlik ve atalet canlılığı yenip alt etmiştir.

Baharla beraber atalet ve hareketsizlik yerini hareketliliğe bırakır. Ağaçlar yaprak açar, çiçeğe durur. Yeniden doğuşun belirtisi olarak meyve tomurcukları oluşur. Soyunu devam ettirmek için meyve verir. Ve yaşamının bütün belirtilerini gösterir.

Biz insanlar da bazan üzerimize ölü toprağı serpilmiş gibi ataletle sürükleniriz. Bedenimizle birlikte ruhumuz da hüznülenir, gönlümüz kararır. Yaratılış gayesini unuttur veya uzakla-

sır. Ruhumuzun da kendine dönebilmesi için bir bahar fişeğine ihtiyacı olur. Yeniden doğabilmek için bu işareti bekler.

Bu fişek hayatın olağan akışı içinde önümüze çıkar. Bunu bizim kendimizin bulması gerekir. Nasıl ki tabiat baharın geldiğini kimse haber vermeden anlıyorsa biz de yeniden uyanma zamanının geldiğini aklımızla, düşünerek bulabiliriz.

Ruhumuzu ve gönlümüzü uyandıracak işaret fişeklerinden birisi Ramazan ayında tuttuğumuz oruçtur. Ramazan ayında tuttuğumuz oruç bizi düşünmeye sevk etmeli ve bu sevk ediş geçmişten ibret almamıza vesile olmalı; hatta mümkünse aldığımız dersi hayatımızın her safhasında uygulamaya koymamızın en büyük etkeni olmalı.

Ramazan ayı süresince açlığa, susuzluğa ve bilumum bedensel eziyete sabretme gücünü bütün yıla yaymanın çarelerini aramalı. Ruhun dayanma gücümüzü geride kalan tüm ömrümüze şamil kılmanın yollarını bulmalıyız.

Yaratılış gayemiz üzerinde tekrar tekrar düşünmeli, insan kalmanın yolunu mutlaka bulmalıyız. Mutluluğun yolu insan kalabilmemize bağlı. Bunu unutmayalım. İşte kıştan çıkıp bahara kavuştuğumuz bugünlerde tabiat nasıl uyanıp yeniden doğuyorsa biz de Ramazan ayı sonrasında tekrar dirilip geçmişe şöyle bir düşünüp ibret alarak yeniden doğuşa merhaba demeliyiz.

